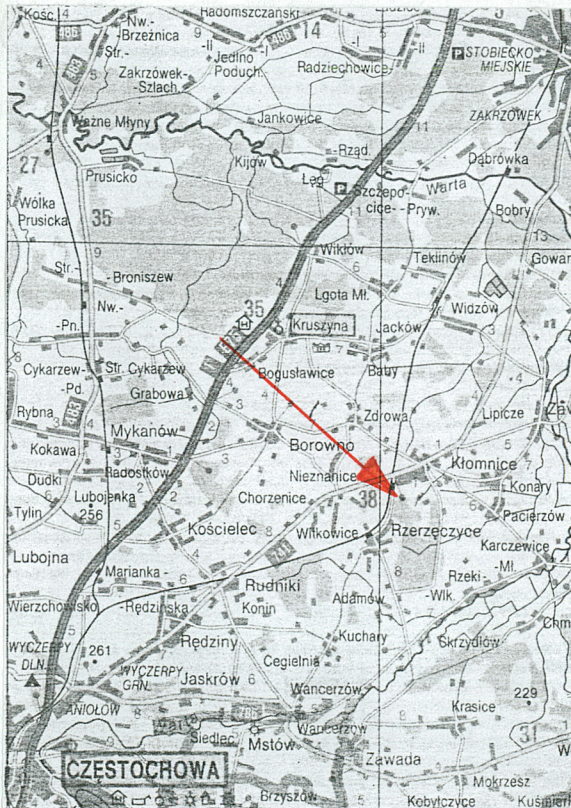

1. Obiekt	STACJA KOLEJOWA "KŁOMNICE"	2. Czas powstania	3. Miejscowość
1974/2	D. WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIENI - KOLEJOWA	ok. 1870	KŁOMNICE

11. D. wieża, ob. nastawnia od pñ-zach., neg. 1500/991/2. Stacja i d. wieża wśród drzew od pñ., neg. 1500/991/1. Orientacja.

4. Adres	Kłomnice 42-270 ul. Dworcowa (Stacja PKP)
nr hipoteczny	
5. Przynależność administracyjna	województwo śląskie
gmina	Kłomnice
powiat	częstochowski
6. Poprzednie nazwy miejscowości	Kłomnice
7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975	województwo katowickie
powiat	częstochowski
8. Właściciel i jego adres	PKP SA Oddział Nieruchomości Zakład w Częstochowie Częstochowa 42-200 Al. Wolności 21a
9. Użytkownik i jego adres	Zakład Infrastruktury kolejowej w Częstochowie ul. Wojska Polskiego 124 Częstochowa 42-200
10. Rejestr zabytków	
Nr	data

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Wodociągową wieżę ciśnień na stacji kolejowej Kłomnice wzniesiono ok. 1870 r., w celu zaopatrzenia parowozów w wodę trakcyjną oraz budynków kolejowych (dworca, osiedla) w wodę pitną. Stację założono na Drodze Żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej, oddawanej do użytkowania odcinkami od 1845 do 1848 r. przez Rząd Królestwa Polskiego. Uroczystość otwarcia odcinka Piotrków - Częstochowa przez Kłomnice odbyła się 17 listopada 1846 r. 1 listopada 1857 r. kolej oddano w dzierżawę na 75 lat niemieckiej spółce kapitałowej, w skład której wchodził m.in. udziałowiec Towarzystwa Kolejowego Prawego Brzegu Odry.

Inicjatorami budowy pierwszej kolei w Kongresówce byli Henryk Łubieński (Wiceprezes Banku Polskiego) i przemysłowiec i kupiec Piotr Steinkeller. W 1834 r. przedstawiono ogólny projekt drogi żelaznej między Warszawą a południową granicą Królestwa Polskiego. Z punktu widzenia gospodarczego linia miała ogromne znaczenie, gdyż łączyła górniczo-hutnicze Zagłębie Dąbrowskie z rolniczym centrum kraju. Trasę wytyczono przez region słabo rozwinięty gospodarczo. Wybudowana linia przyczyniła się do rozwoju gospodarczego miast i wsi, np. Piotrkowa, Radomska, Kłomnicy.

Wieża ciśnień w Kłomicach założona została na planie prostokąta, z murowanym trzonem dwukondygnacyjnym i lekko nadwieszoną, odeskowaną głowicą (wieża typu kolumny dwumodułowej). Reprezentowała powszechnie stosowaną w II poł. XIX w. odmianę historyzmu stosowaną w budowlach użyteczności publicznej, komunikacji, przemysłowej. Wszystkie elewacje pozostają symetryczne, a główne motywy dekoracyjne wyrażane były ceglany, spoinowanymi elewacjami trzonu, ceglany nadprożami otworów okiennych i drzwiowych, ceglany przejściem trzonu w głowicę z wydatnym gzymsem arkadkowym, odeskowaną partią głowicy z prostokątnymi oknami, przykrytej dwupołaciowym dachem z dekoracyjną ciesiołką.

Dokończenie opisu - Załącznik Nr 1

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Stacja kolejowa "Kłomnice" znajduje się na południowo-zachodnim obrzeżu miejscowości, przy wiadukcie szosy do Częstochowy. D. wieżę ciśnień, obecnie nastawnię stacyjną "Kl", usytuowano w 210,490 km linii kolejowej Warszawa - Częstochowa, po jej wschodniej stronie. D. wieża oddalona od dworca stacji PKP o ok. 60 m w kierunku północnym. Obiekt wolnostojący, zasłonięty przez szpaler drzew od ulicy Dworcowej. Teren wokół d. wieży ogrodzony, po jej płn. stronie znajduje się do dziś studnia kopana.

Materiał. Trzon wieży posadowiony na fundamencie ceglany. Obiekt murowany jest z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie cementowo-wapiennej. Ściany obustronnie tynkowane. Stropy współczesne, żelbetowe, masywne, oparte na ścianach zewnętrznych oraz wewnętrznych. Posadzki cementowe, przykryte wykładzinami PCV. Więźba dachowa drewniana, krokwiowa, dwupołaciowa o małym kącie nachylenia połaci. Dach z małym okapem, kryty papą bitumiczną na deskowaniu pełnym. Schody żelbetowe, dwubiegowe, z metalową barierką. Stolarka okienna drewniana, podwójna, wtórna. Okna o zróżnicowanej wielkości, prostokątne. Drzwi drewniane, dwukrzydłowe, deskowe, wtórne.

Plan. Wieża posadowiona jest na rzucie prostokąta o wymiarach zewnętrznych 718 x 764 cm. W przyziemiu urządzono współcześnie pomieszczenia socjalne, na piętrze urządzono skomputeryzowaną nastawnię stacyjną. Wejście od płd.

Bryła. D. wieża niepodpiwniczona. Obiekt dwukondygnacyjny, prostopadłościenny, przykryty dachem dwupołaciowym o małym kącie nachylenia połaci. Od wschodu d. wieża zwarta z parterową przybudówką.

Elewacje. Elewacje tynkowane, w wyniku wielu przebudów obiektu utraciły pierwotny detal architektoniczny. Dziś jest on reprezentowany przez narożne lizeny, malowane w kolorze brązowym. Okna prostokątne, drewniane, o zróżnicowanej wielkości. Elewacja zachodnia (od torowiska) dwuosiowa, z małym okulusem podkreślającym trójkątne zakończenie elewacji, z szerokim okapem dachu. W osi wsch. elewacji płd. przepruto dwuskrzydłowe drzwi z blaszanym daszkiem pulpitem, poprzedzone betonowymi stopniami.

Instalacje. Elektryczna, odgromowa, grzewcza, wodna, kanalizacyjna, automatyki kolejowej, radiowa.

<p>14. Kubatura</p> <p>490 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>48 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Wodociągowa wieża ciśnień - kolejowa, funkcja mieszkaniowa (od okresu międzywojennego).</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Nastawnia stacyjna "Kł" (od 1996 r.).</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Prace remontowe po II wojnie światowej ograniczały się głównie do remontów bieżących, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej.</p> <p>W latach 1995-1996 zaadaptowano d. wieżę wodną na potrzeby nastawni stacyjnej: wykonano nowe stropy żelbetowe, posadzki, schody żelbetowe, wymieniono pokrycie dachu, odnowiono elewacje.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania d. wieży/ ob. nastawni b. dobry. Ściany zewnętrzne, stropy, pokrycie dachu i konstrukcja, stolarka okienna i drzwiowa w dobrym stanie technicznym.</p> <p>Instalacje sprawne.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>D. wodociągowa wieża ciśnień, obecnie nastawnia, prezentuje wartości historyczno-techniczne, odnoszące się do początków kolei w Królestwie Polskim. Warszawsko-Wiedeńska Droga Żelazna przyczyniła się do rozwoju gospodarczego miejscowości Kłomnice. Model tej wieży - typu kolumny - znajduje wiele analogii, m.in. na Śląsku, w dorzeczu Odry. Stanowi dobry przykład adaptacji zabytku techniki kolejowej do nowej funkcji, który ze względu na postęp techniczny został wyłączony z pierwotnego programu użytkowania.</p> <p>Karta ewidencyjna jest wystarczającą formą dokumentacji historyczno-konserwatorskiej.</p> <p>Programy prac remontowo-budowlanych uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Plan sytuacyjny stacji z 1961 r., w: nastawni KI w Kłomnicy.
- Elewacja stacji wodnej z końca XIX w. ze zbiorów M. Jerczyńskiego z Łodzi.

22. Bibliografia

- Droga Żelazna Warszawsko-Wiedeńska. 150 lat tradycji kolejnictwa w regionie częstochowskim, pod red. M. Antoniewicza, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa - Katowice 1998 r.
- S. Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnień woj. poznańskiego, w: Raport z serii Sprawozdania Nr 7, BSiDZT S. Januszewski, Wrocław 1992.
- M. Jerczyński, Piotrków Trybunalski, z cyklu polskie stacje, w: Świat Kolei, nr 3, 1997 r., str. 26-29.
- A. Luciński, Wodociągi kolejowe, Wydanie II, Wydawnictwa Techniczne Ministerstwa Komunikacji, Warszawa 1947 r.
- M. Pisarski, Koleje Polskie 1842-1972, WKiŁ, Warszawa 1974 r.
- Polskie Koleje Państwowe 1918-1928, Ministerstwo Komunikacji, Warszawa 1929
- W. Wojasiewicz, Droga Żelazna Warszawsko-Wiedeńska, w: Świat Kolei, nr 2, 1995 r., str. 12-15.
- 50 lat elektryfikacji PKP, pod red. S. Kuczborskiego, WKiŁ, Warszawa 1989 r.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował: **Program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski**

tekst mgr inż. Krzysztof J. Madziara 22 marca 2002 r.

plany, rysunki mgr inż. arch. Anna Broniewska 5 września 2001 r.

zdjęcia fotogr. mgr inż. Krzysztof J. Madziara 5 września 2001 r.

miejsce przechowywania negatywów BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr 1 - Dokończenie opisu rubr. 12 i sytuacja, dokumentacja rysunkowa, archiwalna.

Nr 2 - Dokumentacja fotograficzna i rysunkowa.

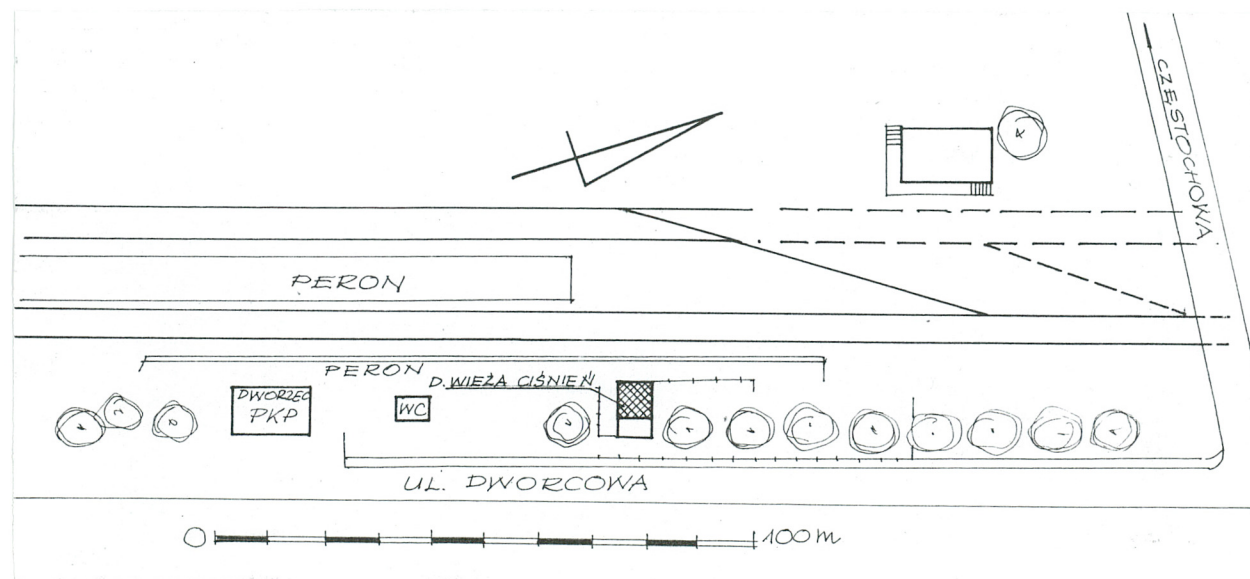
1. Miejscowość K Ł O M N I C E	2. Obiekt Stacja PKP "Kłomnice" D. WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIEŃ NR I - KOLEJOWA	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Dokończenie opisu rubr. 12 i sytuacja, dok. rysunkowa, archiwalna (verte).
--	---	--

Dokończenie opisu rubr. 12.

Głowica wieży mieściła metalowy, walcowy zbiornik wody z dnem wypukłym o pojemności użytecznej 141,64 m³, średnicy 6507 mm, wysokości płaszcza zewnętrznego 4270 mm. Z obiektem zwarto przepompownię z magazynem opału. Wodę czerpano z dwóch studni kopanych o średnicy 3,66 m i 1,83 m, głębokości odpowiednio 10,2 i 7,5 m. Pompownię umiejscowiono w parterowym, murowanym budynku, zwartym z wieżą. Wodę podawano pompą tłokową podwójnego działania z powietrznikami ssącym i tłoczącym, o wydajności 24,05 m³/h. Napędzana była silnikiem parowym o mocy 4 KM i 75 obr/min. Pary dostarczał kocioł systemu Dupuisa o ciśnieniu roboczym 4 atm i powierzchni ogrzewania 12 m².

Stacja wodna straciła na znaczeniu w okresie międzywojennym. Zlikwidowano wyposażenie pompowni, głowicę ze zbiornikiem rozebrano. Trzon przykryto dwupołaciowym dachem o małym kącie nachylenia połaci. Obiekt zaadaptowano do funkcji mieszkaniowej.

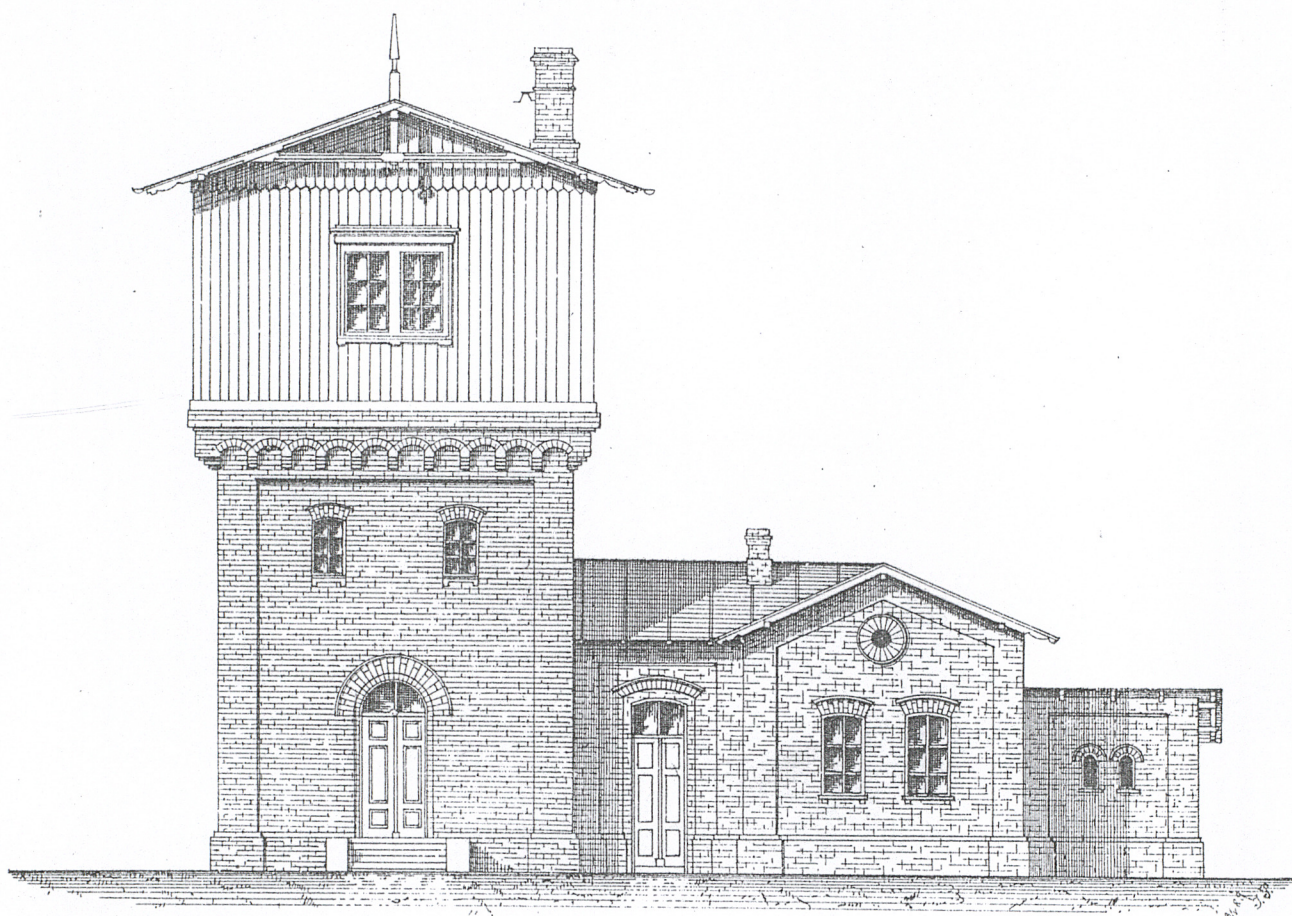
W latach 1995-1996 d. wieżę ciśnień przystosowano do funkcji nastawni stacyjnej "Kl", przebudowywując wnętrze, montując nowoczesne urządzenia sterujące i monitorujące ruch kolejowy. Nastawnię oddano do użytkowania 4 grudnia 1996 r. Zastąpiła ona dwie nastawnie, usytuowane po płn.-wsch. i płd.-zach. stronie stacji (oddalone od siebie o 550 m).

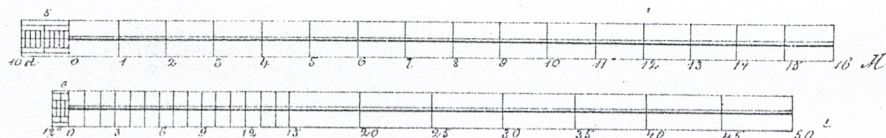
Wkładkę założył: mgr inż. Krzysztof J. Madziara 22 marca 2002 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

KŁOMNICE.

1:100

Objaśnienia.

<u>Maszyna parowa.</u>		
Średnica cylindra	m	210
Skok tłoka	"	314
Rozprężanie od 0,25 do	"	0,7
Liczba obrotów na minutę	"	75
Sila w koniach	"	4
<u>Kocioł parowy systemu Dupuis</u>		
(z r. 1880).		
Średnica zewnętrzna kotła	m	1118
Wysokość cylindra kotła	"	2250
Liczba rur płomiennych	szt.	16
Średnica wewnętrzna rur płom.	m	88
Długość rur płomiennych	"	2350
Powierzchnia ogrzewalna kotła	M	12
Cisnienie normalne	atm.	4
<u>Pompa podwójnie działająca</u>		
Średnica cylindra	m	228
Skok tłoka	"	461
Normalna liczba obrotów na godzinę	"	800
Wydajność wody na godzinę	M	24,05
<u>Powietrznik ssący.</u>		
Średnica wewnętrzna	m	300
Wysokość	"	800
<u>Powietrznik tłoczący.</u>		
Średnica wewnętrzna	m	532
Wysokość	"	1150
Ogrzewacz	szt.	1
Pompa zasilaająca rezerwa	"	1

<u>Iniektor systemu Schoria.</u>		
1. Kocioł walcowy o dnio kulistym.		
Średnica kadzi	m	6508
Wysokość środkowej kadzi	"	5105
Wysokość walcu kadzi	"	4250
Objętość wody wyciekającej	M	141,64
Podstawki pod kadzie	szt.	24
<u>Rury.</u>		
Rury żelazne (część) φ w św.	m	22,9
Długość ich	M	25,7
Rury żelazne (część) φ w św.	m	153
Długość ich	M	532,8
Ssące i tłoczące φ w św.	m	12,7
Długość rur ssących	M	60,4
" " tłoczących	"	15,0
Spluwowe φ w św.	m	10,2
Długość rur spluwowych	M	21
Kółka (kółka wodne)	szt.	2
Hydranty pożarne	"	2
<u>2 Studnie.</u>		
Średnica studni większej	m	3660
Głębokość jej	M	10,2
Średnica studni mniejszej	m	1530
Głębokość jej	M	7,5

1. Miejscowość

K Ł O M N I C E

2. Obiekt **Stacja PKP "Kłomnice"**
D. WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEŃ NR I - KOLEJOWA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Dokumentacja fotograficzna i rysunkowa (verte).

1. D. wieża/ ob. nastawnia od pln., neg. 1500/991/3.

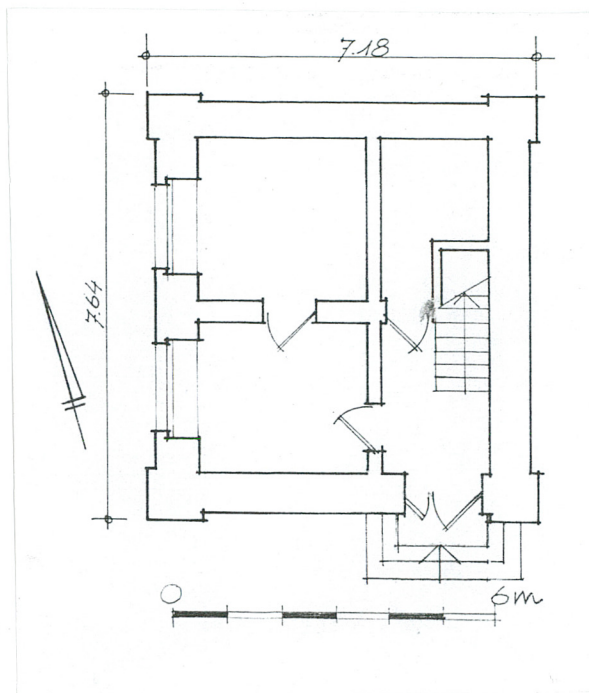
2. j.w. - od wsch., neg. 1500/991/4.

3. j.w. - od pld., neg. 1500/991/5.

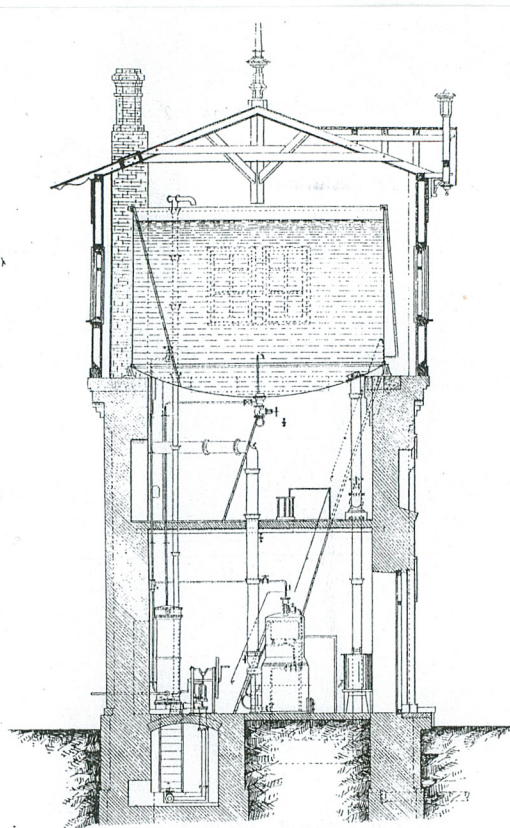
Wkładkę założył: mgr inż. Krzysztof J. Madziara 22 marca 2002 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

Rzut przyziemia.

Schemat kolejowej wieży ciśnień typu kolumny dwumodułowej.

Plan kadzi.

